

## Inleiding

Marieke Baert, Els De Man en Annelies De Man (tekeningen) maakten een eerste versie van dit spel en wonnen er in 2007 de 'Gouden Dobbelsteen' mee. Dat is een wedstrijd van 'Centrum Informatieve Spelen vzw' voor zelf ontworpen educatieve spelen. Het spel was toen in de eerste plaats bedoeld voor jongeren met een (lichte) verstandelijke handicap. Peter Jochems herwerkte het voor Jeugd & Vrede vzw tot een spel dat ook bruikbaar is voor alle kinderen vanaf 10 jaar. Nance Buys verzorgde de vormgeving.

Bedoeling is kinderen de mensenrechten te leren kennen, zodat ze die kunnen invoeren telkens als het nodig is. Maar bij rechten horen ook plichten, want we moeten ook de rechten van anderen kennen en respecteren. Als we onze rechten gebruiken en onze plichten nakomen kunnen we fijner samenleven in vrede met de mensen om ons heen. En zullen we het meteen ook belangrijk vinden om te ijveren voor de mensenrechten in de hele wereld.

Het spel kan op zich gespeeld worden ofwel een aanloop vormen voor verdere lessen of activiteiten of zelfs doeacties rond de mensenrechten.

Voorkennis is niet nodig voor de spelers: al spelend krijgen ze een eerste inzicht in de mensenrechten en in hun bijhorende plichten.

Van u als spelbegeleider wordt wel een degelijke voorbereiding verwacht. Bij elke van de 14 spelopdrachten voert u namelijk vooraf een kort gesprekje met de spelers over de daarbij horende mensenrechten; daarvoor vindt u de nodige inspiratie in de 'MAAR's' bij elke opdracht. Die illustreren hoe in de werkelijkheid mensenrechten dikwijls niet nageleefd worden.

## Spelregels

### I. Vooraf

- 30 mensenrechten, verdeeld over wel 14 te bezoeken gebouwen... misschien is er te weinig tijd voorhanden om echt alles te doen. Dan kan het spel probleemloos stopgezet worden. Ofwel speelt men dan een volgende keer verder met de overgebleven gebouwenkaarten, ofwel kunnen de spelers voor de ontbrekende mensenrechten terecht op [www.jeugdenvrede.be](http://www.jeugdenvrede.be) – downloads – werken aan kinderrechten.
- De spelbegeleider heeft vooraf de muur op zijn plaats gezet, zigzag dwars door het dorp, overal even hoog, in 3 steenlagen. Er is eerst maar 1 doorgang voor de pionnen (zie tekening op spelbord).
- Hij legt het bootje willekeurig ergens op de rivier.
- Elke groep zet zijn pion in een hoek (startplaats 1, 2, 3 of 4)
- Elk gebouw op het bord staat ook op een kaartje, met een zwarte of een witte achtergrond. Die legt de spelbegeleider per kleur (zwart en wit) op twee stapels.
- De spelbegeleider legt de bedoeling van de muur uit: overal in de wereld, zelfs in ons eigen land of dorp, zijn er mensen of overheden die de mensenrechten niet naleven. Dat maakt goed samenleven moeilijk. Maar als we dat wel doen, is het leven voor iedereen gemakkelijker. Die lastige muur brokkelt af als we onze opdrachten bij de mensenrechten goed oplossen, onze pion krijgt meer bewegingsvrijheid, de mensen in ons dorp ook.
- Het deksel van de doos gebruiken om de dobbelstenen in te gooien, dan rollen ze niet weg. Deksel doorgeven aan de volgende groep.
- Elk groepje neemt een willekeurige kaart: die met startplaats 1 en 2 uit de zwarte stapel, die met startplaats 3 en 4 uit de witte stapel.
- Elk groepje gooit de dobbelstenen, wie het hoogst gooit mag starten. De anderen volgen in de richting van de wijzers van een uurwerk.
- Volgens gegooide ogen op de dobbelstenen verschuiven de spelers de pion naar het gebouw dat op de getrokken kaart staat, en dat aan de andere kant van de muur ligt. Daar wacht een opdracht. Maar alle andere groepen luisteren ook goed mee naar de opdrachten en naar de antwoorden van de groep aan de beurt.
- Wie wint? Wij allemaal: want de bedoeling is niet om ter eerste klaar te zijn, wel om met alle groepen alles goed uit te voeren... en zoveel mogelijk bij te leren over de mensenrechten. Is de tijd op voordat alle gebouwen zijn bezocht, dan is er toch voor de spelers de tekst op [www.jeugdenvrede.be](http://www.jeugdenvrede.be) – (downloads – werken aan kinderrechten), waar ook die resterende gebouwen en hun bijhorende mensenrechten in staan. Of misschien spelen we een andere keer voort met de ontbrekende kaarten.

## 2. Het spel

- Vakje per vakje – uiteraard volgens aantal ogen op de dobbelstenen – de pion verschuiven naar het gebouw op het kaartje. Over de muur kan niet, enkel door het gat (of later eventueel: gaten) in de muur. Over de andere gebouwen schuiven mag wel, daar moet de pion dus niet omheen bewegen.
- Schuiven mag naar links of rechts, naar voor of naar achter, maar niet schuin.
- Nooit door het water van de rivier, enkel over de bruggen. Of ook via het bootje: dat mag met de pion aan boord over de rivier naar eender welk vak aan de overkant varen. Dan moet die pion natuurlijk eerst naar een vak naast het bootje.
- Ergens in het kader rond een gebouw (of op het bootje) aankomen terwijl men de pion verschuift is oké. 'Teveel' gegooid hebben mag dus, dat geeft niets.
- Als een groep op een van de vakjes van het gebouw aankomt, kijkt en luistert iedereen mee naar wat er nu gebeurt:
  - De spelbegeleider vertelt kort over het mensenrecht of de mensenrechten van dat gebouw. Soms zal hij ook naar de mening of de belevenissen vragen van de spelers.
  - Dan leest de groep luidop de opdracht voor op de achterzijde van de kaart. (Spelbegeleider kiest welke van de 2 of 3 opdrachten). De spelbegeleider beslist hoeveel tijd de groep daarvoor krijgt en houdt de klok in de gaten.
  - Voert de groep de opdracht goed uit dan mogen drie steentjes uit de muur weg. Met alle groepen samen overleggen welke steentjes dat worden. Denk eraan dat elke groep zo snel mogelijk het volgende gebouw moet kunnen bereiken, denk dus niet alleen aan het eigen groepje! Samenwerken is de boodschap. (Raken de spelers het niet eens, dan beslist de spelbegeleider).
  - Iedereen luistert en denkt ook goed mee met de groep die aan de beurt is. Iedereen mag mee overleggen of het antwoord of het resultaat oké is. Want doen zij hun opdracht niet goed genoeg, dan mag iedereen nu mee zoeken en antwoorden. En misschien vraagt de spelbegeleider ook nog naar aanvullingen of het eigen gedacht van de spelers.
  - Wie het goede antwoord gaf, mag dus drie steentjes uit de muur halen. Als niemand het antwoord vindt dan blijft de muur zoals hij is. De spelbegeleider geeft dan de juiste oplossing.
  - Wie juist antwoordde legt de drie steentjes ergens op tafel: de 'eerste steen' van het kunstwerk voor de vrede. Later komen daar natuurlijk altijd meer steentjes bij. Waar gaan de spelers die er dan bij of bovenop leggen? Dat wordt weer samen beraadslagen! Misschien heeft iemand een schitterend idee om samen naar toe te werken, misschien legt iedereen er steentjes bij waar hij/zij dat wil, en wordt pas op het einde duidelijk wat het geworden is...
  - Als er ruzie van komt, dan zal de spelbegeleider drie steentjes terug op de muur plaatsen! De muur afbreken komt dus neer op goed samenwerken. Net zoals muren tussen mensen verdwijnen als ze de mensenrechten goed naleven.

- Telkens een groepje klaar is met een gebouw, nemen ze een nieuw kaartje, maar dit keer uit de andere stapel, zodat ze dus opnieuw doorheen de muur moeten.

## 10 tips voor de spelbegeleider

1. Let constant op de tijd. Niet laten talmen met de dobbelstenen en het schuiven van de pion. Voorzie voor elk gebouw maximum vier of vijf minuten. Twee uur is lang om de aandacht te blijven volhouden. Las evt. een pauze in. Reduceer desnoods een meervoudige opdracht tot een of twee onderdeeljes. Loopt een discussie te lang uit, sluit die dan af – evt. met de afspraak er later op terug te komen.
2. Het spel kan ook probleemloos eindigen zonder alle gebouwen te bezoeken. Op een ander tijdstip kan u evt. voortgaan met de ontbrekende gebouwenkaarten. Er is in elk geval nog de tekst op de website voor de spelers, waar ook de niet besproken mensenrechten in staan.
3. U kan zelf de aangeboden voorbeelden van mensenrechtenschendingen (de 'MAAR's...') aanvullen, bvb. met krantenknipsels die de spelers mogen inkijken en commentariëren – zie ook 'Links' achteraan. En/of u laat de spelers zelf voorbeelden geven. Niet enkel wereldproblemen uit verre landen kunnen als voorbeeld dienen, maar ook kleine belevenissen uit de eigen omgeving. Kijken we goed om ons heen dan vinden we zeker dingen die met mensenrechten of schendingen ervan te maken hebben.
4. Gebeurtenissen uit hun eigen leefsituatie laten aanhalen bij de MAAR's – ook in de antwoorden – is welkom, maar dat mag niet als verplichting opgedrongen worden; ze moeten weten dat ze ook dingen voor zich mogen houden als ze die liever niet vertellen.
5. U kiest welke van de opdrachten bij deze groep meest aangewezen is, in functie van het kennisniveau en de leeftijd. Bij genoeg tijd (en aandacht) kan ook de tweede (of derde) opdracht gedaan worden. (U kan ook altijd een eigen opdracht opgeven in plaats van deze op de kaart).
6. Blijf er de nadruk op leggen dat we dit spel niet spelen om een winnaar te hebben, maar om samen te winnen en te leren.
7. De muur symboliseert hinderpalen voor de mensenrechten. Werken we goed samen dan brokkelt hij af: er komt meer bewegingsvrijheid voor ons en onze pionnen. Maak dat af en toe opnieuw duidelijk aan de spelers: niet enkel de rechten kennen, maar respect en samenwerking bevordert de mensenrechten

en het goed samenleven in vrijheid. Bij ruzie (in één groepje bijvoorbeeld) legt u terug enkele steentjes op de muur; zo voelt men aan dat iedereen daar het slachtoffer van wordt, ook wie het goed meent en zijn best doet. Zo gaat het ook met de mensenrechten. U kan de link leggen naar andere, al dan niet 'echte' muren die mensenrechten in de weg staan: het IJzeren Gordijn en de Berlijnse Muur, de Muur der Apartheid in Palestina, de EU die zich als een burcht afschermt voor immigratie en handelsproducten uit het Zuiden...

8. Wat is de 'juiste' invulling van een opdracht? Waar het gaat om het zoeken van voorbeelden, kunnen de spelers uiteraard diverse antwoorden geven. Dan is het leerzaam om – mits genoeg tijd - ook even bij andere, door u zelf gesuggereerde voorbeelden of antwoorden stil te staan, hun idee daarover te vragen, een korte discussie te houden... Voor de 'correcte' antwoorden op de meer eenduidige vragen rekenen wij op uw eigen voorkennis en uw goede voorbereiding.

N.B. De oplossingen van opdrachten "De gevangenis in ons land: juist of niet juist?" en opdracht 2 bij de "Vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst" staan vermeld bij de opdrachten hieronder.

9. Verwijs na het spel zeker naar de website [www.jeugdenvrede.be](http://www.jeugdenvrede.be) – downloads – werken aan kinderrechten. Wie wil kan zo die informatie downloaden. Uiteraard kan u dat ook zelf voor hen afprinten en meegeven.
10. Tips voor een verwerking achteraf, voor wie daar de tijd en de juiste omstandigheden voor heeft: brief schrijven via Amnesty International; bezoek aan Wereldwinkel; door u geselecteerde krantenberichten bespreken; een week lang thuis kranten of het journaal bekijken en bijeenleggen waar het over mensenrechten ging; een week lang in de eigen leefomgeving op zoek gaan naar voorbeelden...

## Te downloaden: tekst voor de spelers

De teksten die hieronder in kaders opgenomen staan, bevinden zich tegelijk ook op [www.jeugdenvrede.be](http://www.jeugdenvrede.be) – rubriek 'downloads' - 'werken aan kinderrechten': een tekst bestemd voor de spelers. Na het spel kan u hen die link geven, of wat daar in staat zelf downloaden en hen afgeprint meegeven. Die onderdelen zijn dan uiteraard in een meer eenvoudige taal verwoord.

## Wat zijn mensenrechten?

Iedereen heeft bepaalde rechten, gewoon omdat hij of zij als mens geboren is. Dat wil zeggen dat je dingen mag doen of mag hebben, en dat je mag zijn hoe je dat zelf wil. Die rechten zijn er om ons te beschermen tegen mensen die ons zouden willen kwaad doen. Ze zijn er ook om ervoor te zorgen dat we met elkaar in vrede kunnen leven.

Sommige mensen leven in een land waar het oorlog is. Of waar de mensen te weinig geld hebben om goed van te kunnen leven. Of de leiders van het land gebruiken geweld tegen hun inwoners. In die landen gaat het dus niet goed met de mensenrechten. Dan is het nuttig om als inwoner te weten welke je rechten zijn. Zo kan je immers beter mee strijden opdat men ze toch wat beter zou naleven. Maar niet alleen in dat soort landen ... ook bij ons is dat belangrijk! Want ook in Nederland en België worden wel eens mensenrechten niet goed nageleefd. Soms gebeurt dat met opzet. Maar dikwijls ook omdat de mensen hun mensenrechten simpelweg niet zo goed kennen. Daar wil dit spel wat aan doen!

## De 30 mensenrechten

Er zijn 30 belangrijke rechten opgesomd in de '**Universele Verklaring van de Rechten van de Mens**'. Die heel plechtige 'Verklaring' werd in 1948 overeengekomen door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties, waar bijna alle landen in zitten.

Maar een 'Verklaring' door die landen kan wel best mooi klinken, het is nog geen plicht voor die landen. Het is eerder een lijstje van goede bedoelingen. Een ondertekend verdrag is nog wat anders: de landen die verdragen over mensenrechten ondertekenen, moeten wat daar in staat echt wel zelf gaan doen.

Daarom hebben de meeste landen de rechten uit de Verklaring nog verder uitgewerkt in aparte verdragen.

Belangrijke verdragen zijn:

- Het Internationaal Verdrag inzake **burgerrechten en politieke rechten**
- Het Internationaal Verdrag inzake **economische, sociale en culturele rechten**
- Het Internationaal Verdrag inzake de **rechten van het Kind**
- Het Europees Verdrag voor de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (de 47 landen van de Raad van Europa, waaronder alle landen van de Europese Unie, maar ook bvb. Rusland, Turkije enz.)
- Het Europees Sociaal Handvest (zoals het vorige verdrag: voor de landen van de Raad voor Europa; het gaat over de economische, sociale en culturele rechten)
- Het Verdrag inzake de **rechten van personen met een handicap**

Bij die Universele Verklaring en bij de latere verdragen zijn achteraf nog meer afspraken bijgekomen. Die geven meer uitleg en werken alles nog wat verder uit. Die bijkomende afspraken noemt men 'protocollen'.

Dit spel gaat over de 30 basisrechten uit die eerste belangrijke 'Universele Verklaring'. Want daar gingen voor het eerst in de geschiedenis alle landen akkoord met een tekst over de mensenrechten.

## Waar in ons leven komen we die mensenrechten tegen? Op straat!

Eleanor Roosevelt <sup>1</sup> beantwoordde die vraag: je vindt ze op elke hoek van de straat, in elk gehuchtje dat zelfs te klein is voor een landkaart. Daarom noemen we dit spel 'Straat in – straat uit'!

Mensenrechten, zo zei mevrouw Roosevelt, zijn belangrijk voor elke mens, of voor het bedrijf waar die mens werkt, of voor elke school waar een kind les volgt, voor alle leiders in het dorp en het land waar wij wonen. Dat zijn de plaatsen – gebouwen in ons mensenrechtenspel - waar elke man, elke vrouw en elk kind gelijk behandeld wil worden, gelijke kansen wil hebben.

Als deze rechten op die plaatsen in ons eigen land niet gelden, dan gelden ze nergens ter wereld. Mevrouw Roosevelt: "Want als mensen deze rechten in onze eigen straat of ons dorp niet naleven, kunnen we ook geen verbetering verwachten in de grote wereld!"

<sup>1</sup> Echtgenote van Franklin Roosevelt toen die president van de VS was. Later werkte zij mee aan de teksten van de Universele Verklaring van de Mensenrechten.

## Onze 30 Mensenrechten <sup>2</sup> in 'leesbare taal'

De Universele Verklaring van de Rechten van de Mens is een heel moeilijke tekst. Hieronder vind je die onleesbare taal in beter verstaanbaar Nederlands.

1. **We zijn allemaal vrij en evenveel waard als de anderen**
2. **Geen onderscheid tussen verschillende mensen**
3. **Recht op leven**
4. **Geen slavernij**
5. **Folteren en wrede behandelingen zijn verboden**
6. **Iedereen heeft evenveel recht om de wetten te gebruiken**
7. **We zijn allemaal even goed beschermd door de wet**
8. **Recht op gelijke behandeling door eerlijke rechtbanken**
9. **Geen gevangenisstraf of het land uitgestuurd worden zonder goede reden**
10. **Recht op eerlijke rechters, met de deur open**
11. **Iedereen is onschuldig, zolang de schuld niet is bewezen**
12. **Recht op een leven zonder dat anderen zich zomaar moeien: recht op privacy**
13. **Vrijheid van reizen**
14. **Recht op bescherming in een ander land**
15. **Recht op een nationaliteit**
16. **Recht op huwelijk en gezin**
17. **Recht op je eigen dingen: eigendom**
18. **Vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst**

<sup>2</sup> Gebaseerd op de diverse omzettingen in voor gewone mensen verstaanbare taal, die je kunt vinden op de websites van Amnesty International ([www.aivl.be](http://www.aivl.be)), Liga voor Mensenrechten ([www.mensenrechten.be](http://www.mensenrechten.be)), Vormen vzw (<http://www.vormen.org/informatie/Toelichting.html>) en [www.mensenrechten.org](http://www.mensenrechten.org)

19. Vrijheid om te zeggen wat je wilt (vrijheid van mening en meningsuiting)
20. Recht op samenkomen met andere mensen (vrijheid van vereniging)
21. Recht om mee te beslissen over de leiding van ons land
22. Recht op een goede plaats in de samenleving ("maatschappelijke zekerheid")
23. De rechten van wie werkt
24. Recht op rust, ontspanning, vakantie
25. Recht op een huis, eten, kleding, gezondheid en hulp waar nodig ("sociale zekerheid")
26. Recht op onderwijs
27. Recht op kunst en wetenschap
28. Genoeg orde, voor een vrije en eerlijke wereld
29. We hebben ook plichten!
30. Niemand kan deze rechten en vrijheden van ons afnemen

## Straat in – Straat uit: hoe we dit spel gespeeld hebben

Mensenrechten is niet iets dat ver weg boven ons hoofd hangt. We trokken de deur achter ons dicht en gingen op verkenning in onze stad of dorp: "straat in – straat uit".

Overal kwamen we daarbij mensen tegen. Mensen met mensenrechten. We kwamen terecht bij verschillende gebouwen. In elk gebouw kregen we eerst een korte uitleg van de spelbegeleider, en losten dan een opdracht op. Zo leerden we wat bij over de mensenrechten die bij dat gebouw horen.

Maar doorheen het dorp liep een lange muur. Telkens we een opdracht goed uitvoerden, braken we steentjes af van de muur. Zo konden wij met onze pionnen steeds makkelijker heen en weer doorheen ons dorp, op weg naar een nieuw gebouw. Wel, zo gaat het ook met de mensenrechten: als we die meer en meer respecteren, is het leven in ons dorp, in onze samenleving, fijner en gemakkelijker. En met de steentjes bouwden we samen een mooi vredesmonument.

## De MAAR's en de opdrachten

De 'niet logisch ogende' nummering van de mensenrechten berust op de groepering volgens de bijeen horende rechten per spellicha.



### 24. Recht op rust, ontspanning, vakantie

We hebben het recht om ons genoeg te kunnen ontspannen, te spelen, of uit te rusten na het werk.

MAAR... Veel kinderen hebben geen tijd om te spelen, laat staan naar een optreden te gaan kijken. Ze helpen in het gezin en zorgen voor kleinere broertjes of zusjes omdat hun ouders heel hard moeten werken. Of ze moeten zelfs al op heel jonge leeftijd zelf gaan werken (kinderarbeid).

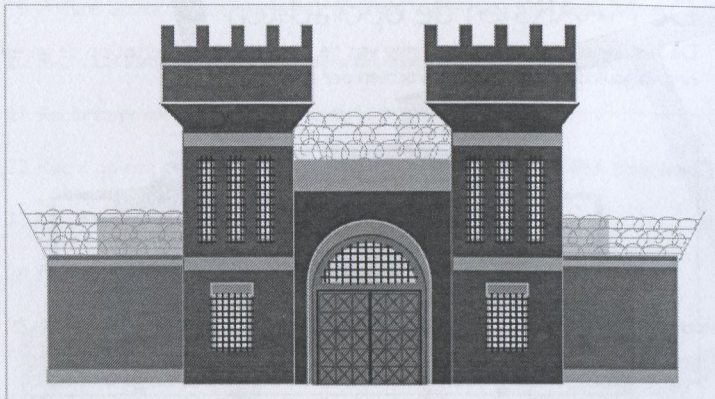
### 27. Recht op kunst en wetenschap

We hebben het recht om te genieten van de mooie dingen uit de kunst en de wetenschap. En er is ook de bescherming van kunstenaars, zangers, schrijvers enz., en van wat ze maken: andere mensen mogen dat niet kopiëren zonder hun toestemming.

MAAR... In sommige landen verbieden de leiders de werken van schrijvers of andere kunstenaars als die hun bestuur te veel durven bekritisieren. En... ook bij ons durven beeldhouwers, muziekgroepen, schrijvers enz. wel eens andere kunstenaars na-apen zonder hun toestemming.

### Opdracht

1. Wat zou jij ervan vinden als jij een zanger bent die van muziek zijn beroep heeft gemaakt, maar je ziet dat veel fans jouw muziek zomaar downloaden of je cd's kopiëren zonder te betalen?
2. Soms vragen zangers of andere kunstenaars geen geld om op te treden: dan is het een 'benefiet' optreden. Wat is dat, waarom doen ze dat? Ken je een voorbeeld? Als jullie een muziekgroep waren, voor wie zouden jullie dan misschien wel eens benefiet willen optreden?



### 3. Recht op leven

We hebben het recht om vrij en veilig te leven.

MAAR... Er zijn landen waar mensen de straat bijna niet op durven omdat er elke dag een bomaanslag kan gebeuren. In sommige landen kan je nog altijd tot de doodstraf veroordeeld worden.

En... kan jij in jouw straat veilig fietsen? Ken jij straten waar je als fietser je leven riskeert? Dat heeft niet direct met een gevangenis te maken, maar toch wel met het recht op een veilig leven!

### 5. Folteren en wrede behandelingen zijn verboden

Niemand heeft het recht ons te folteren of onmenselijk te behandelen om een bekentenis van ons af te dwingen. En ook niet om ons dingen te laten zeggen die we niet willen verklappen.

MAAR... Er zijn landen waar gevangenen wél heel slecht behandeld worden: ze moeten heel lang rechtstaan, zitten in een donkere veel te kleine cel, ze worden geslagen of met elektriciteit gefolterd.

En... soms mishandelen ouders hun kind, ook in ons land. Of mensen gebruiken geweld tegen elkaar, in plaats van hun ruzie uit te praten.

### 9. Geen gevangenisstraf of het land uitgestuurd worden zonder een heel goede reden

Niemand heeft het recht ons zomaar te arresteren en in de gevangenis te stoppen of ons het land uit te sturen.

MAAR... Er zijn landen waar de politie journalisten arresteert die op onderzoek gaan naar wantoestanden, of mensen die opkomen voor de mensenrechten.

En... ook in ons land is de politie soms een beetje te streng, bij een betoging bijvoorbeeld: ze arresteren wel eens mensen die alleen maar vriendelijk wilden protesteren.

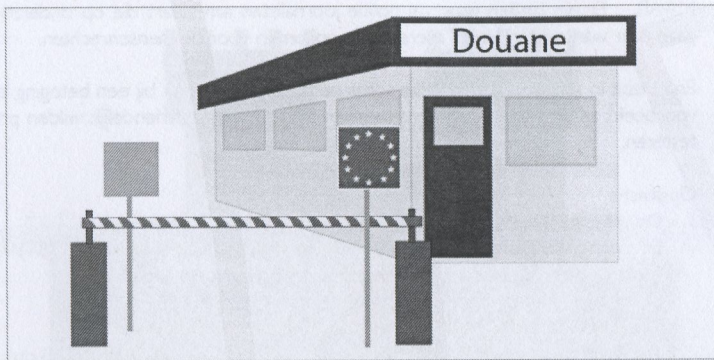
### Opdracht

#### 1. De gevangenis in ons land: juist of niet juist?

- Er is een klein apart kamertje voor elke gevangene (oplossing: NIET JUIST)
- Gevangenen mogen nooit wandelen op de binnenkoer (NIET JUIST)
- Er is plaats genoeg, er staan zelfs kamers leeg (BELGIË: NIET JUIST, NEDERLAND: JUIST)
- Alle gevangenen mogen in het weekend naar huis - met een enkelband om te zien waar ze zijn (NIET JUIST: ALLEEN SOMMIGE GEVANGENEN)
- Gevangenen mogen in de gevangenis werken en krijgen daar geld voor (DIKWILS WEL)
- Soms organiseert de directie een optreden voor de gevangenen (JUIST)
- Ontsnappen per helikopter? Dat maakt men onmogelijk door kabels over de binnenplaats te hangen (JUIST)

#### 2. Wat vinden jullie het beste en waarom?

- Voor een chauffeur die teveel gedronken had en een voetganger verwondde: gevangenisstraf / verplicht een tijdje in een ziekenhuis met verkeersslachtoffers werken
- Voor een winkeldief die al vijf maal betrapt werd: gevangenisstraf / boete / gesprek met een bestolen winkelbediende
- Iemand in de klas heeft met opzet een computer op de grond gegooid, maar niemand weet wie: de hele klas strafstudie als de dader zich vandaag niet opgeeft / niemand straf



### 13. Vrijheid van reizen

We hebben allemaal het recht om te gaan waarheen we willen in ons land, naar het buitenland te reizen en terug te keren.

MAAR... Sommige landen verbieden hun inwoners om het land te verlaten, ze hebben schrik dat ze dan met velen wegluchten. Zo was het in Oost-Duitsland, totdat in 1989 de Berlijnse Muur viel en Oost- en West-Duitsland later één land werden. In Palestina bouwt de regering van Israël een muur (tegen terroristen), waardoor de Palestijnen niet meer vrij kunnen reizen in hun eigen land.

En... in ons land zijn er kinderen van asielzoekers die niet mee op schoolreis naar het buitenland kunnen omdat ze niet 'de juiste papieren' hebben.

### 14. Recht op bescherming in een ander land

Als we te bang zijn om nog in ons eigen land te blijven, hebben we het recht te vluchten naar een ander land om daar bescherming te krijgen: dat noemt men asiel.

### 15. Recht op een nationaliteit

We hebben allemaal het recht om tot een land te behoren. Je bent een Belg, een Australiër, een Rus, een Marokkaan... Behoor je tot een land van de Europese Unie (bvb. als Belg, Fransman, Nederlander...) dan mag je in de Europese Unie vrij rondreizen.

MAAR... wil iemand anders de Europese Unie binnengaan, dan kijkt de douane aan de grens of je wel de juiste papieren hebt (visum, paspoort). Sommige mensen vluchten uit hun land voor oorlog, geweld of armoede en komen naar hier. Ze vragen asiel. Als ze gevlucht zijn uit armoede, dan telt dat niet.

En... de juiste papieren krijgen duurt soms heel lang. Dikwijls worden ze toch nog weggestuurd uit ons land, nadat ze hier al een paar jaar lang een leven hebben opgebouwd. Dat kan heel erg zijn.

### Opricht

1. In welke andere landen zijn jullie al geweest? Vertel aan de hele groep hoe het aan de grens ging (Douane? Welke papieren tonen? Vriendelijke douaniers?...). Welk land was het mooiste en waarom?
2. Een land heeft niet genoeg eten voor alle mensen. Wat is het beste en waarom: Rijkere landen moeten een deel van de mensen binnenlaten / rijkere landen moeten dat land helpen om zelf meer voedsel te kweken



### 21. Recht om mee te beslissen over het bestuur van ons land

Als we volwassen zijn hebben we het recht om deel te nemen aan de politiek van ons land. Met eerlijke en vrije verkiezingen kiezen we wie onze leiders (= onze vertegenwoordigers en onze regering) worden.

MAAR... In sommige landen zijn er geen verkiezingen, ze worden bestuurd door leiders die de mensenrechten helemaal niet naleven: dictators. Of er wordt vals gespeeld bij verkiezingen. Of wie meedoet riskeert zijn leven.

En... in België moet je als kleine of nieuwe partij al direct veel stemmen behalen, of de stemmen voor die partij tellen niet mee. In Nederland bestaat die 'kiesdrempel' niet.

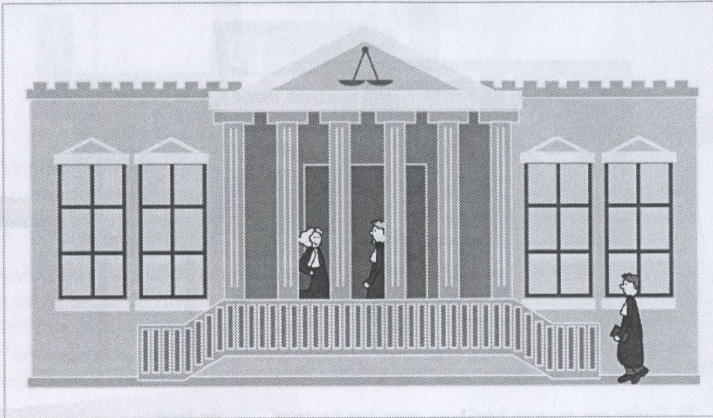
### 30. Niemand kan deze rechten en vrijheden van ons afnemen

Mensenrechten gelden in alle landen en zijn belangrijk om onszelf te beschermen tegen elk onrecht. Geen enkel land en geen enkele mens mogen een andere uitleg bedenken voor deze 'Verklaring van de Mensenrechten' om zo te proberen sommige rechten of vrijheden van ons af te nemen.

MAAR... In sommige arme landen neemt de president of de eerste minister, van de gewone mensen en van de journalisten hun recht af om te schrijven en te zeggen wat ze denken over de leiding van het land. En ze laten ook geen eerlijke verkiezingen toe. Ze zeggen: de armoede in mijn land kan ik maar goed bestrijden als die andere rechten voor een tijdje opzij worden geschoven.

### Opdracht

1. De stemming bij verkiezingen is 'geheim'. Wat wil dat zeggen? Is dat goed of slecht en waarom?
2. Weet jij welke politieke partijen er in ons land zijn? Sommige partijen zitten samen met elkaar in de leiding van het land (de regering) en de andere niet: die zijn dan 'de oppositie', die goed toekijkt of de regering het wel goed doet volgens hen. Welke partijen zitten nu in de regering en welke in de oppositie?



### 8. Recht op gelijke behandeling door eerlijke rechtbanken

We moeten allemaal naar de rechter kunnen gaan als we niet eerlijk behandeld werden.

### 10. Recht op eerlijke rechters, met de deur open

Als we voor de rechtbank komen, dan moet dat in het openbaar (= met open deuren, dus met publiek erbij) en eerlijk gebeuren. Rechters mogen zich niet door anderen laten vertellen wat ze moeten beslissen.

### 11. Iedereen is onschuldig, totdat de schuld is bewezen

Men denkt dat je iets hebt mispeuterd. Maar zolang je schuld niet is bewezen, moet iedereen jou toch blijven zien als onschuldig. Als mensen zeggen dat we iets verkeerd deden, hebben we het recht te bewijzen dat het niet waar is.

MAAR... In sommige landen zijn er te weinig goede rechters. Of zijn ze te bang van de regering of van machtige bendeleiders om nog eerlijk te kunnen oordelen. Of ze laten zich omkopen.

En... in ons land duurt het soms verschrikkelijk lang voordat het jouw beurt is om het bij de rechter te komen vertellen. Soms zijn mensen ook zo boos dat ze op dat moment niet aan de rechter denken maar zelf wraak nemen. En soms wordt iemand vals beschuldigd en komt dat in de krant. Als hij dan toch wordt vrijgesproken, is het te laat: veel mensen hebben dan al een verkeerd idee over hem, hij is zijn werk kwijt, er wordt geroddeld...

### Opdracht

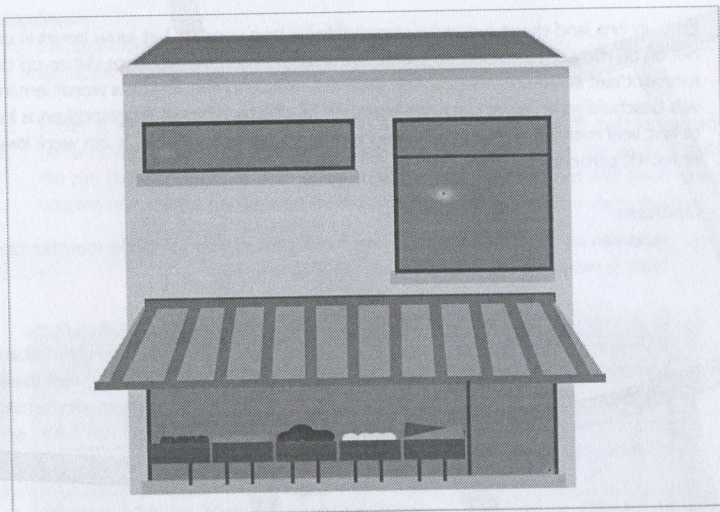
1. Iedereen in de klas denkt dat jij iets hebt gestolen, de juf of de meester ook, maar jij weet wie het wel gedaan heeft. Wat doe je?
2. Er zijn veel soorten rechtbanken.  
In België: vrederechters (vrederechter), politierechtbanken, arbeidsrechtbanken, rechtbanken van eerste aanleg (met als onderdelen: burgerlijke rechtbank, correctionele rechtbank, jeugdrechtbank), hoven van assisen, hoven van beroep en arbeidshoven, en ook nog één Hof van Cassatie, één Raad van State, één Grondwettelijk Hof.

In Nederland: kantonrechter, strafrechter, civiele rechter, bestuursrechter, gerechtshoven, één college van Beroep voor het bedrijfsleven, één Hoge Raad der Nederlanden, één Raad van State.

Voor welke rechtbank kom jij als je

- iemand hebt vermoord?
- iets hebt gestolen?
- De baas op je werk jou heeft ontslagen en jij vindt dat hij dat niet mocht doen? Je wil dat de rechter jullie ruzie daarover helpt oplossen.





**22. Recht op een goede plaats in de samenleving ("maatschappelijke zekerheid")**  
Mensen moeten een goed leven kunnen hebben in de samenleving. Dat betekent geen armoede (= economische rechten), maar ook bijvoorbeeld vrij omgaan met andere mensen (= sociale rechten), en ook recht op onderwijs, kunst, wetenschap (= culturele rechten). Elk land zorgt daarvoor binnen de eigen grenzen en mogelijkheden, maar de landen moeten ook samen zorgen dat in de hele wereld alle mensen een goed leven hebben.

**25. Recht op een huis, eten, kleding, gezondheid en hulp waar nodig ("sociale zekerheid")**

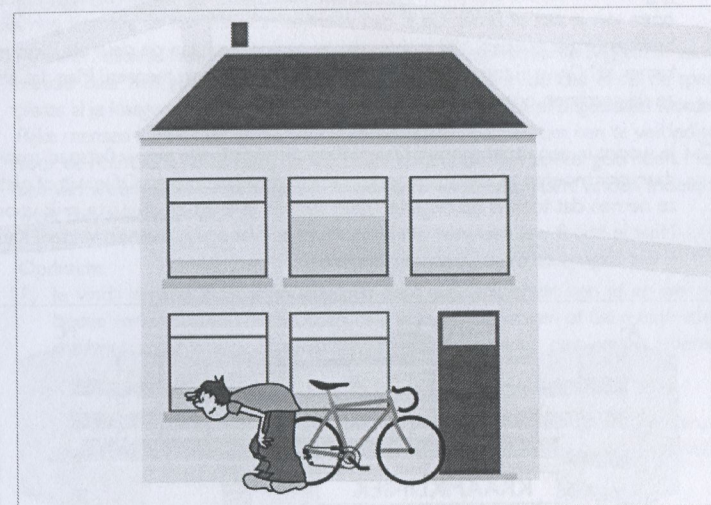
Iedereen moet genoeg hebben om goed en gezond te kunnen leven: om eten te kopen, ziektekosten te betalen, een woning enz. Ook mensen die het moeilijk hebben moeten genoeg geld en zorgen krijgen, zoals oudere mensen, zieken, mensen met een handicap of zonder werk. Speciale aandacht gaat naar gelijke rechten voor alle kinderen en moeders.

MAAR... In veel landen hebben veel mensen geen werk, maar een uitkering als je werkloos wordt bestaat daar niet. Of ze krijgen voor hun werk te weinig geld om gezond te leven en genoeg eten te kopen. Of er zijn te weinig ziekenhuizen en dokters, of geen geld om die te betalen.

En... ook bij ons is er bij een deel van de mensen armoede.

**Opdracht**

1. Zoek drie oorzaken waarom iemand in armoede kan geraken.
2. Fair Trade: dat zijn dingen uit verre landen, die je hier kan kopen in sommige supermarkten en in de Wereldwinkel, zoals koffie, chocolade, noten, bananen. De boeren ginder hebben er zeker een 'eerlijke prijs' voor gekregen. Wat bedoelt men daarmee? Wat heeft dit met de mensenrechten te maken?



**12. Recht op een leven zonder dat anderen zich zomaar moeien: recht op privacy**

Niemand mag zomaar slechte dingen over ons rondvertellen. Niemand mag zomaar ons huis binnenkomen, zich met ons moeien of onze brieven openen. Dan is onze 'privacy' geschonden.

MAAR... Soms doen mensen brieven open die niet aan hen gericht zijn. Of ze vinden een dagboek en beginnen daarin te neuzen. Ouders zijn bijvoorbeeld ongerust dat een vreemde volwassene die ze niet vertrouwen, naar hun kind e-mails stuurt of met hen gsm't of chat en er een afspraakje mee wil maken. Of de politie luistert telefoongesprekken af. Als er echt gevaar is, mag dat wel, maar iedereen moet toch goed opletten wat het belangrijkste is: de privacy of het gevaar. Hetzelfde bij bewakingscamera's: slecht voor de privacy maar soms wel nodig tegen diefstal. En wat is 'stalken'?

**17. Recht op je eigen dingen: eigendom**

Iedereen heeft het recht dingen van zichzelf of samen met andere mensen te hebben. Een huis, een fiets, een huisdier... Niemand mag dingen van ons afnemen zonder een goede reden.

MAAR... Is iemand van jullie of van jullie familie al eens bestolen? Wat doe je dan? Sommige jongeren kerven met een mes of tekenen met stift op de banken in de tram of de bus. Wat heeft dat te maken met het recht op eigendom? Bij oorlog of bij een natuurramp zoals een overstroming wordt er soms geplunderd. Gebouwen die al lang leegstaan en bijna beginnen te vervallen, worden soms 'gekraakt'. Wat is dat?

#### Opdracht

1. Jij gaat thuis aan de computer zitten maar daar staat nog het e-mailprogramma open van je zus of broer. Ga jij dan eventjes nakijken wie er allemaal gemaild heeft en mails openen? Wil jij thuis dat ze aankloppen aan de deur als jij op je kamer zit? Gluur jij soms binnen bij de burens of bij andere mensen? Mag dat, als ze de gordijnen open laten?
2. Je woont in een drukke straat. Daar wil de gemeente een nieuw fietspad, maar daarvoor moeten ze een stukje van de voortuintjes gebruiken. Of je wilt of niet, ze nemen dat toch af (onteigenen heet dat) en je krijgt er de juiste prijs voor. Maar je houdt wel heel veel van je voortuintje. Wat zou jij daarvan vinden? Kan jij dat volgens de mensenrechten weigeren?



#### 1. We zijn allemaal vrij en evenveel waard als de anderen

We zijn allemaal vrij geboren. We moeten allemaal even goed behandeld worden.

#### 2. Geen onderscheid tussen verschillende mensen

Alle mensenrechten gelden voor iedereen, hoe we er ook uitzien, hoe we ook van elkaar verschillen: jong of oud, dik of dun, man of vrouw, met eender welke huidskleur, godsdienst, politieke partij of taal...

#### 6. Iedereen heeft evenveel recht om de wetten te gebruiken

In de wetten staat wat we wel of niet mogen of moeten doen. Geen uitzonderingen voor bijvoorbeeld vreemdelingen. De rechters, de regering en ook alle andere overheden moeten dat naleven.

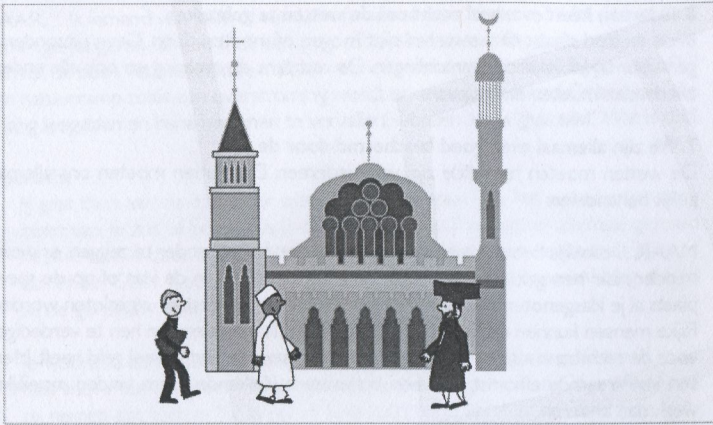
#### 7. We zijn allemaal even goed beschermd door de wet

De wetten moeten hetzelfde zijn voor iedereen. De wetten moeten ons allemaal gelijk behandelen.

MAAR... dikwijls hebben mensen met weinig geld ook minder te zeggen, er wordt minder naar hen geluisterd. Behandelen jullie op school in de klas of op de speelplaats al je klasgenoten even goed of zijn er die soms gepest of uitgesloten worden? Rijke mensen kunnen de beste, heel dure advocaten betalen om hen te verdedigen voor de rechtbank als ze ruzie hebben met iemand die niet zoveel geld heeft. Mensen van vreemde afkomst, met een buitenlands klinkende naam, vinden moeilijker werk dan anderen.

#### Opdracht

1. Je vindt iemand in je vriendengroep heel leuk. Misschien ben je er wel een beetje verliefd op aan het worden. Mag je tegen die jongen of dat meisje vriendelijker zijn dan tegen de anderen? Of mag dat eigenlijk niet, omdat iedereen gelijke mensenrechten heeft?
2. De mensenrechten zeggen dat de wet voor iedereen gelijk moet zijn. Iemand die slechte ogen heeft wil piloot worden, maar dat mag niet volgens de wet. Is die wet dan fout?



### 18. Vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst

We hebben het recht om te denken en om te geloven wat we willen, een godsdienst te hebben of niet in een god te geloven, of van godsdienst te veranderen als we dat willen.

MAAR... Er zijn volkeren waar de leiders willen dat alle mensen dezelfde godsdienst volgen. Anders krijg je veel last, soms is het zelfs levensgevaarlijk. In Afghanistan willen de taliban dat iedereen hun godsdienst volgt, wie dat niet doet loopt gevaar. In sommige godsdiensten hebben de mannen meer rechten dan de vrouwen. In de Tweede Wereldoorlog werden de joden vervolgd en weggevoerd naar gevangenis (die noemde men concentratiekampen), waar heel velen gedood werden.

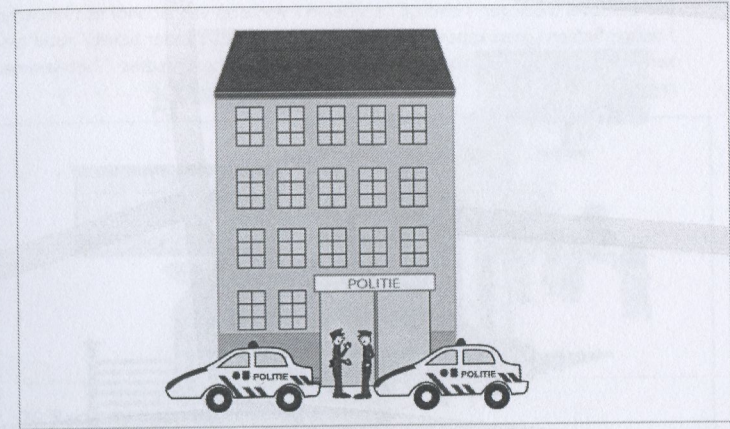
En... bij ons is er soms discussie of de hoofddoek die islam meisjes van hun godsdienst moeten dragen, op school moet verboden worden.

#### Opdracht

1. Alle godsdiensten vinden dat iedereen een beetje mee voor de arme mensen moet zorgen. Vind jij dat ook? Of is het jouw mensenrecht om te vinden dat die maar voor zichzelf moeten zorgen?
2. Op de tekening van het gebouw zie je drie torens – in het echt kan dat natuurlijk niet. Van welke drie godsdiensten? Hoe heten de leiders ervan, hoe heten de gebouwen, en hoe heet hun heilige boek waar alles in staat?

#### Oplossing:

- moskee / imam / Koran /
- kerk / priester / Bijbel (of Oud en Nieuw Testament)
- synagoog of tempel / rabbi / Talmoud



### 28. Genoeg orde, voor een vrije en eerlijke wereld

De leiders van ons land moeten zorgen voor genoeg orde zodat we allemaal van onze rechten en vrijheid kunnen genieten, in ons land en over de hele wereld. De politie kan daar voor zorgen, maar 'orde' betekent eigenlijk ook dat er niet zoveel armoede is dat je niet echt van je rechten kan genieten.

### 29. We hebben ook plichten!

Als iedereen rechten heeft, moeten we ook plichten naleven naar de andere mensen toe. Onze plicht is dat wij hún rechten en vrijheden mee moeten naleven en beschermen.

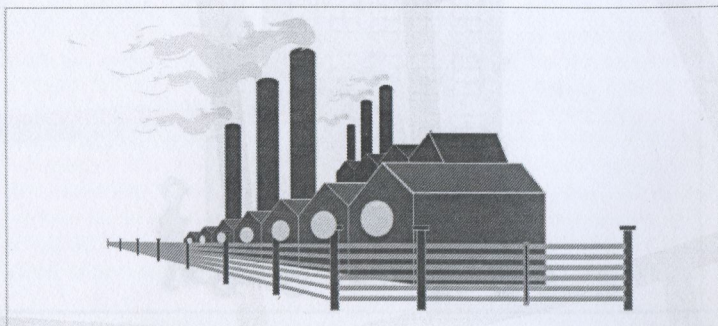
MAAR... Er zijn landen waar de politie en het leger wel voor 'orde' zorgt, maar dan enkel het soort orde die de leiders van het land willen. De politie pakt iedereen op die protesteert en meer vrijheid of meer mensenrechten wil.

En... wijzelf kijken ook soms de andere kant op als iemand gepest wordt omdat hij of zij een beetje 'anders' is, of erger: we doen eraan mee. Of we doen onze plicht niet voor andere rechten van de andere mensen: roddel, vandalisme, diefstal, cd's kopiëren, vals spelen... We kopen ook soms dingen waar de boeren in verre landen veel te weinig geld voor krijgen: misschien is het dan wel onze plicht om dingen te kopen die wat duurder zijn, maar dan is dat eerlijker voor de boeren die er hard voor werken.

#### Opdracht

1. Je ziet dat iemand op de speelplaats of in de sportclub gepest wordt. Wat doe je en waarom?
2. De politie en de rechtbanken zorgen voor orde. Maak een rangschikking: wat zou jij als baas van de politie het belangrijkste vinden om in het oog te houden?

verkeersovertredingen / diefstal / spijbelen / verkoop van alcohol aan kinderen / veilige fietsen (geen kapot licht) / graffiti / op de bus zonder ticket / ruzie tussen voetbalsupporters (hooliganisme) / helpen bij burenruzies / het verkeer regelen



#### 4. Geen slavernij

Niemand heeft het recht om van ons een slaaf te maken. Slavernij en slavenhandel zijn verboden.

#### 23. De rechten van wie werkt

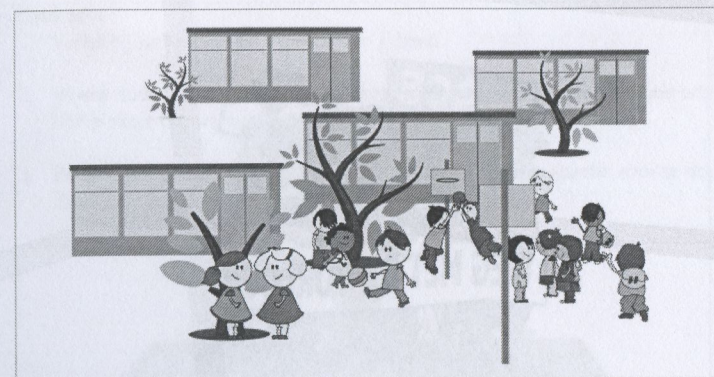
Elke volwassene heeft het recht een beroep te kiezen en uit te oefenen, tegen een eerlijk loon. En ook om lid te zijn van een vakbond: vakbonden ijveren ervoor dat het werk beter, veiliger, beter betaald wordt, en dat wie werkt genoeg vrije tijd krijgt. Vrouwen moeten het even goed hebben als de mannen op hun werk.

MAAR... Soms moeten mensen werk doen dat veel te gevaarlijk is, zoals in heel onveilige mijnen. Of veel te veel uren per dag werken. Er zijn landen waar kinderen werken in plaats van naar school te gaan, anders heeft hun gezin te weinig geld om van te leven. En niet overal is het veilig om bij een vakbond te zijn: hun leiders worden bedreigd en zelfs vermoord.

En... heb je al eens gehoord van 'mensenhandel'? Soms worden mensen uit het buitenland naar hier gebracht, maar ze hebben geen papieren om hier te mogen werken. De baas betaalt hen veel te weinig en behandelt ze als slaven, maar ze durven niets zeggen omdat hij ze anders zou verraden.

#### Opdracht

1. Beeld de volgende beroepen uit – de andere groepen moeten raden (NIET HARDOP VOORLEZEN DUS!): bakker, metsler, dokter, dj, vrachtwagenchauffeur, jouw lievelingsberoep
2. Je bent buschauffeur. Een andere chauffeur is ontslagen omdat hij te dikwijls ziek was. Jouw vakbond organiseert een staking. Doe je mee? Waarom wel, waarom niet?



#### 26. Recht op onderwijs

Iedereen moet naar school kunnen gaan. Minstens het basisonderwijs moet gratis zijn. We zouden op school ook moeten leren over de mensenrechten en over hoe we met andere mensen in vrede kunnen samenleven. Ouders moeten de soort van opvoeding en onderwijs vrij kunnen kiezen.

MAAR... In veel landen zijn er niet genoeg scholen en leerkrachten, soms moeten kinderen werken in plaats van naar school te gaan. Of de school is onbetaalbaar voor de arme mensen, of ze ligt te ver van huis, of er zijn geen studieboeken.

En... is het basisonderwijs in ons land echt wel gratis of moeten je ouders toch nog allerlei dingen betalen? Welke?

#### Opdracht

1. Wat is op school jullie lievelingsvak? Vertel ook waarom: ik kan dat goed / toffe leerkracht / nuttig voor later / ik vind dat vak boeiend / het past goed bij wie ik ben / andere redenen. Zijn er landen waar kinderen hun lievelingsvakken niet kunnen volgen?
2. Jullie klas wil graag op uitstap maar dat is veel te duur. Wat ga je met de klas doen om samen aan genoeg geld te geraken?



### 19. Vrijheid om te zeggen wat je wil (vrijheid van mening en meningsuiting)

We hebben het recht te zeggen wat we denken, en onze ideeën aan anderen te vertellen of te tonen. In een betoging bijvoorbeeld. We moeten ook vrij de ideeën van anderen kunnen vernemen en verspreiden: de media (kranten, tv, internet...) moeten dus vrij zijn.

MAAR... Soms zijn de media (= de pers) niet vrij en zijn ook betogingen verboden: de leiders in die landen hebben schrik dat ze te veel slechte kritiek krijgen en dat de mensen dan in opstand zouden komen. En natuurlijk mogen wij en de pers niet zomaar leugens over andere mensen vertellen. Ook aanstoken tot oorlog, haat, racisme zijn verboden. Voor een betoging moet je toelating vragen maar de overheid mag ze verbieden als ze echt goede redenen heeft (als er bijvoorbeeld geweld van kan komen). Als je tegenstanders met een geweldadige tegenbetoging dreigen, dan schenden ze zo eigenlijk jouw recht op betoging.

### 20. Recht op samenkomen met andere mensen (vrijheid van vereniging)

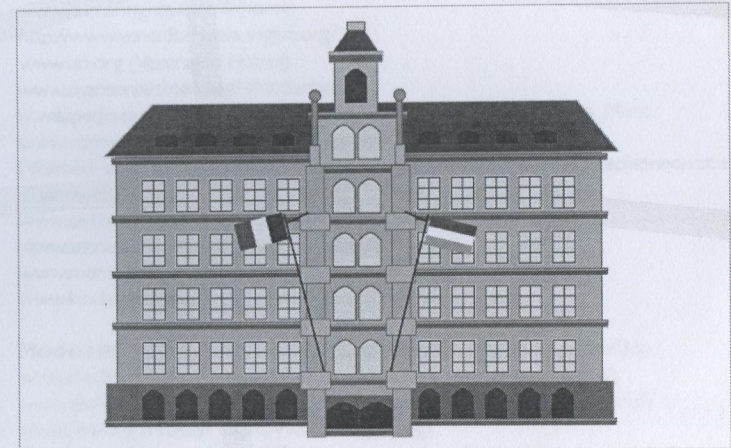
We hebben het recht met anderen samen te komen en samen iets te doen. Maar niemand kan ons dwingen in een groep te gaan als we dat niet willen.

MAAR... In sommige landen mag er maar één politieke partij zijn om de leiders van het land te kiezen. De andere zijn verboden, omdat de leiders van het land geen kritiek willen. In sommige godsdiensten moeten de vrouwen vooral thuis blijven en daar voor alles zorgen, alleen de mannen mogen vrij met elkaar samenkomen.

En ... ook bij ons gaat het soms fout met deze 'vrijheid van vereniging', als bijvoorbeeld mensen met een handicap moeilijk naar een vergadering of een vereniging kunnen omdat ze in een rolwagen niet binnen geraken. In sommige groepen of gebouwen ziet men mensen met een andere huidskleur liefst buiten blijven. Jongeren spelen graag samen op een pleintje, en volwassenen vinden al gauw dat ze teveel lawaai maken, of hebben schrik dat ze iets slechts van plan zijn...

### Opdracht

1. Vertel bij welke clubs of verenigingen jij bent.
2. Wiens ouders zijn al eens naar een betoging geweest (misschien met jou erbij)? Vertel als je dat wil wat jij daar zelf over denkt.
3. Bedenk een goede zaak om samen een betoging of een hulpactie voor te doen. Zoek een slogan en schrijf een oproep van enkele regels.



### 16. Recht op huwelijk en gezin

Iedere volwassene heeft het recht te gaan samenwonen (te huwen, staat er in de tekst van de 'Verklaring') en een gezin te vormen. Het gezin is belangrijk en krijgt bescherming van de overheid en van de samenleving. Mannen en vrouwen hebben dezelfde rechten.

MAAR... Bij sommige volkeren kiezen de ouders met wie je moet huwen, of je die mens graag ziet telt niet. En dikwijls hebben de mannen meer rechten dan de vrouwen: die mogen niet alleen de straat opgaan, of veel mannenberoepen niet uitoefenen, of de rechter gelooft vooral wat de mannen zeggen, of de vrouwen moeten zich in lange kleren steken als ze buiten komen. Of mannen mogen verschillende vrouwen hebben maar omgekeerd niet. In die landen zijn de vrouwen gewoonlijk dan weer de baas in huis!

En bij ons mogen sinds een tijdje ook mannen met mannen huwen, of vrouwen met vrouwen. Er zijn ook veel gezinnen waar het eerst wel goed gaat maar die dan toch na een tijdje uiteenvallen. Dan is het goed dat er ook wordt gekeken dat alles ook zo goed mogelijk wordt geregeld voor de kinderen.

### Opdracht

1. Als jij later met je vriend of vriendin wil samenwonen, maar je ouders willen daar helemaal niet van weten, wat vind je daar dan van? Hoe zou je dat probleem aanpakken?
2. Wat heeft dat met een stadhuis (of gemeentehuis) te maken: huwen, samenwonen, een gezin stichten en kinderen krijgen? Wie staat er aan het hoofd van een stad of gemeente? Ben jij al eens in het gemeentehuis (stadhuis) geweest vertel eens?

### Links

[www.jeugdenvrede.be](http://www.jeugdenvrede.be) – downloads – werken aan kinderrechten:  
tekst voor de spelers achteraf  
Officiële tekst van de Universele Verklaring:  
zie <http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Pages/Language.aspx?LangID=dut>  
of [http://nl.wikipedia.org/wiki/Rechten\\_van\\_de\\_mens](http://nl.wikipedia.org/wiki/Rechten_van_de_mens)

#### Mensenrechten algemeen

[www.humanrights.com/#/home](http://www.humanrights.com/#/home)  
<http://www.youthforhumanrights.org/>  
[www.un.org](http://www.un.org) (Verenigde Naties)  
[www.mensenrechten.org/](http://www.mensenrechten.org/) (Nederland)  
[nl.wikipedia.org/wiki/Europees\\_Verdrag\\_voor\\_de\\_Rechten\\_van\\_de\\_Mens](http://nl.wikipedia.org/wiki/Europees_Verdrag_voor_de_Rechten_van_de_Mens)  
[www.vormen.org/informatie/Toelichting.html](http://www.vormen.org/informatie/Toelichting.html)  
(Vormen vzw: Expertisecentrum voor Mensenrechten- en Kinderrechteneducatie Vlaanderen)  
[www.aivl.be](http://www.aivl.be) (Amnesty International Vlaanderen)  
[www.amnesty.nl](http://www.amnesty.nl) (Amnesty International Nederland)  
[www.mensenrechten.be](http://www.mensenrechten.be) (Liga voor Mensenrechten)  
[www.kinderrechten.be](http://www.kinderrechten.be) (Kinderrechtencommissariaat)

#### Mensenrechten: aanraders voor het opzoeken van actuele voorbeelden

[www.mo.be](http://www.mo.be) (MO\*, mondiaal nieuws; gratis elektronische nieuwsbrief)  
[www.ipsnews.be](http://www.ipsnews.be) (IPS Inter Press Service, gratis elektronische nieuwsbrief)  
[www.hrw.org](http://www.hrw.org) (Human Rights Watch, Engelstalig)  
[www.l.l.be](http://www.l.l.be) (Vlaamse Noord-Zuidbeweging; gratis elektronische nieuwsbrief)  
[www.oxfam.org](http://www.oxfam.org) (Oxfam International)  
[www.aseed.net](http://www.aseed.net) (ASEED Europe, Action for Solidarity, Environment, Equality and Diversity, Nederlandstalig)  
[www.dewereldmorgen.be](http://www.dewereldmorgen.be) (elektronische krant)

#### Nog meer nuttig lesmateriaal

[www.kleurbekennen.be](http://www.kleurbekennen.be) (Wereldburgerschap op school)